

Rodna Gruda

Razumsko Avstrijec, po srcu Slovenec

Austrian at Mind, Slovenian at Heart

Objavljeno dne/Published on: 04.07.2013

Avtor članka/Article Author: Edita Žugelj, foto: arhiv B. L.

Svetovno znani umetniški fotograf Branko Lenart, ki živi razpet med Gradcem na avstrijskem Štajerskem in Piranom, je v svojem delu Sloveniji posvetil nekaj pomembnih projektov. Lenart je tudi eden vidnejših predstavnikov štajerskih Slovencev – tudi v Svetu Vlade RS in Komisiji DZ za Slovence v zamejstvu v Ljubljani ter v Sosvetu za slovensko manjšino pri avstrijskem zveznem kanclerju na Dunaju.

Branko Lenart is a world known photographer torn between Graz and Piran, who has dedicated several important projects to Slovenia. Lenart is also one of the most notable representatives of Styrian Slovenians – he is a member of the Council of Government and National Assembly Service Commission for Slovenians abroad in Ljubljana, and a Co-council member for Slovenian minorities in Vienna.

Branko Lenart je v skoraj petdesetih letih ustvaril približno 45 fotografskih opusov in le trije ali štirje so barvni.

Rojen je bil na Ptuj, v nekdanji premožni meščanski družini, ki je bila ob premoženje kar dvakrat. Prvič na začetku II. svetovne vojne, ko so Ptuj zasedli Nemci, Lenarte kot zavedne Slovence prve v mestu izgnali v Srbijo in se polastili njihove tovarne perila ter drugega imetja (kuharici je uspelo skriti le Prešernovo sliko), drugič pa leta 1948, ko je preostanek družinskega premoženja nacionalizirala takratna Jugoslavija. Tako se je Brankov oče leta 1954 odločil, da bo mlada družina emigrirala v bližnji Gradec v Avstriji, kjer si je želel odpreti lastno podjetje. Šestletni Branko je začel hoditi v nemški vrtec in tudi vse njegovo nadaljnje šolanje je potekalo v nemščini, saj takrat slovenske manjšine na avstrijskem

Štajerskem niso priznavali. »Čeprav smo doma vedno govorili slovensko, se mi pozna, da se nisem izobraževal v maternem jeziku,« danes pravi znani umetnik. »Sem pa počitnice kot otrok vedno preživel pri teti na Ptuj, ki je bila profesorica na trgovski akademiji. Stanovala je v Lenartovi hiši, ob njej je bil tudi del vrta, ki nam ga niso vzeli. Veliko sem se potepal ob Dravi, takrat še ni bilo jeza in so bili v gornjem delu otoki; na Ptuj imam lepe spomine.« Kot desetleten fantič je tudi sam prišel na Ptuj na pogreb svojega starega očeta, ki je, kot pravi, umrl od žalosti; oče in mama si v tistih časih še nista upala obiskati Slovenije.

Učitelj in fotograf

Oče si je želel, da bi Branko nadaljeval družinsko tradicijo in ga vpisal na trgovsko šolo, sin pa si je želel študirati. Vendar se mu je ta želja izpolnila šele pri štiriindvajsetih, ko je naredil maturo in se vpisal na pedagoško akademijo v Gradcu: »Bil sem že kar 'star' za študij, zato sem iskal čim krajši program. Potem pa mi je teta s Ptuja svetovala, naj študiram za učitelja in bom imel tako dovolj časa za svoj konjiček – fotografijo. Takrat sem bil namreč že kar uspešen fotograf, prejemal sem štipendije za izobraževanje, potoval po svetu, kot mlad avtor dobival nagrade... Nisem si pa želel postati poklicni fotograf, ker me je zanimala umetniška fotografija. Čeprav je pa res, da sem se med študijem preživel sam in sem marsikaj delal po naročilu: gledališko fotografijo, fotografijo iz zraka, arhitekturo, portrete. Za bolj skromno življenje je bilo dovolj. Potem pa sem imel srečo, da so me v Gradcu povabili na umetniško šolo, na kateri je bil nekoč dijak tudi Plečnik. Takrat so ravno odprli oddelek za avdiovizualne medije in so iskali profesorja za fotografijo. Na Višji državni šoli za umetnost in oblikovanje sem poučeval kar 27 let, poleg tega pa sem še na Pedagoški fakulteti predaval fotografijo kot del likovne izobrazbe.«

Čeprav je Branku prvi fotoaparat pri štirinajstih kupil prav oče, ki je imel na Ptuj že pred drugo svetovno vojno svojo temnico in fotografski aparat, je potreboval precej časa, da se je sprijaznil s sinovo izbiro poklica. Ko je po

letih ugotovil, da Branko v svojem delu uživa, dobro zasluži in je uveljavljen umetniški fotograf ter pedagog, se je odločil svojo dobro vpeljšano obrt prodati.

Krkavče – vrnitev k slovenskim koreninam

Branko Lenart je znan po številnih fotografskih opusih. V skoraj petdesetih letih jih je ustvaril približno 45 in le trije ali štirje so barvni, raje ima namreč črno-belo fotografijo. »Barva je naključna in dostikrat moti, ni pomembna. Pri črno-beli fotografiji pa gre bolj za vsebino, kompozicijo, tudi spremeni se ne z leti.« Na začetku se je bolj ukvarjal z reportažno fotografijo, veliko je potoval po Evropi, se družil s hipiji. Na začetku 70-ih let je nastal projekt Styrians, v katerem je fotografiral preprosto kmečko prebivalstvo na avstrijskem in slovenskem Štajerskem in je pred nekaj leti izšel tudi v knjigi. Vedno je najraje fotografiral ljudi. Tudi ko je leta 1975 prvič prišel v majhno istrsko vas Krkavče, je našel živ svet, okamenel v starih časih. Tam je potem šest let intenzivno fotografiral, dokumentiral življenje, usode desetih družin, tudi z besedilom, med njimi županove in mežnarjeve. Projekt je zaključil leta 1986, ko so začeli Krkavče modernizirati, potem pa je minilo še četrto stoletje do monografije in razstave, ki zdaj potuje naokrog. Lenart pravi, da projekt Krkavče predstavlja dokument nekega časa in sistema, ki sta minila, pa tudi njegovo vrnitev k slovenskim koreninam. Z življenjem in delom v Krkavčah je povezanih veliko zanimivih zgodb in doživljenjskih prijateljstev s tamkajšnjimi prebivalci. Omeniti velja tudi Lenartov ameriški projekt Millerton, pa projekt Tito v reprodukcijah, v katerem je pred in po Titovi smrti fotografiral slike jugoslovanskega predsednika v javnih in zasebnih prostorih ter jim dodal mnenja ljudi o njem. To je zdaj potujoča razstava, ki jo bodo 10. julija skupaj s podobnim projektom o Cheju Guevari odprli v Muzeju sodobne umetnosti v črnogorskem Cetinju. Razstavo o Krkavčah pa si bo moč od 30. avgusta ogledati v Pokrajinskem muzeju v Kopru, še eno Lenartovo razstavo pa bodo 14. septembra odprli v italijanskem Pordenonu. Pred štirimi leti je v Ljubljani, pri Arhitekturnem muzeju izšla tudi knjiga Piran s fotografijami, ki so nastale v letih 1975 - 2007, zdaj pa si želi Lenart na podoben način dokumentirati še slovenski Kras.

Na avstrijskem Štajerskem več samozavesti

Kar nekaj časa, ki bi ga sicer namenil fotografiji, Branko Lenart posveča delu v Kulturnem društvu člen 7 za avstrijsko Štajersko, katerega soustanovitelj je, 13 let je bil tudi njegov predsednik. Društvo so ustanovili leta 1988, v obdobju, ko slovenska manjšina na tem območju uradno sploh ni obstajala. Deset let kasneje so odprli še kulturni dom Pavlova hiša in od takrat se je marsikaj spremenilo na bolje, pravi Lenart. »Moj prvi cilj je bil pouk slovenščine. Od leta 1929 do 1995 se na avstrijskem Štajerskem slovenščine ni dalo izbrati niti kot prosti predmet, danes se jo kot prosti ali izbirni predmet uči 450 učencev in dijakov. Takih pravic kot jih imajo koroški Slovenci, sicer še nimamo, a verjamem, da se bo tudi to uresničilo. Na zadnjem ljudskem štetju leta 2001 je kar 30 odstotkov več štajerskih Slovencev slovenščino označilo za svoj uporabni jezik, drugje se je število znižalo. Del zaslug za to gre tudi Pavlovi hiši in njenemu programu, ki je pomagal povečati samozavest pripadnikov manjšine.« Kot predstavnik štajerskih Slovencev se Branko Lenart udeležuje sej Sveta Vlade RS in Komisije DZ za Slovence v zamejstvu v Ljubljani ter Sosveta za slovensko manjšino pri avstrijskem zveznem kanclerju na Dunaju. V slednjem so dobili predstavnika šele leta 2003. V Ljubljani pa jim je uspelo doseči, da je funkcija državnega sekretarja za Slovence v zamejstvu in po svetu prerasla v ministrsko. Lenart se ima za političnega, čeprav nikoli ni bil v kakšni stranki, kar je za učitelja v Avstriji zelo nenavadno, pove. V mladih letih je bil simpatizer socializma, komunizma, saj ni imel očetovih travm iz nekdanje domovine, marsikaj slabega vidi tudi v kapitalizmu, po srcu pa je, odkrito prizna, zelen in liberalen, brez strankarske usmeritve.

Na vprašanje, kje se počuti bolj doma, v Avstriji ali Sloveniji, Branko Lenart ganjeno pravi: »Po državljanstvu, po racionalnem sem Avstrijec, po srcu, po domovini pa sem Slovenec!«

